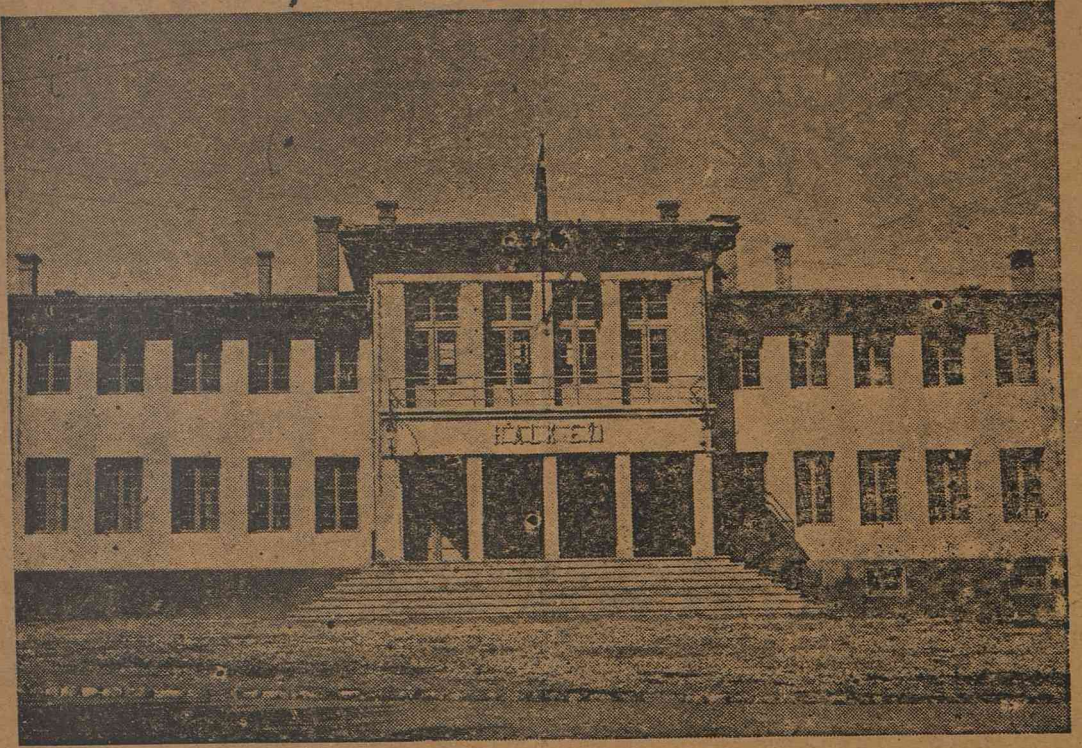

İNANÇ

DENİZLİ HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR .

Denizli Halkevi

Sayı: 40

Cilt: 4

Haziran 940

CUMHURİYET MATBAASI - DENİZLİ

İÇİNDEKİLER

Türk Milliyetçiliği	(Ziya Gökalp)
Danedan Peygamber ve Lokman hekim	(İlhan Akçal)
Rıza Polat Öztürk	(A. Vefa Aray)
Özlü Sözler	(Bürhan Saraçoğlu)
Kitaplarımda	(Şiir) (Hasan Çetintürk)
Zehirli Gazlar	(Tefrika) (C. Yeşilada)
Şimdi	(Şiir) (Hikmet Küyel)
Hürriyet kuşları	(Tefrika) (A. L. Özdil)

İmtiyaz Sahibi :
HULUSİ ORAL

Yazı İşleri Direktörü
A. VEFA ARAY

Yazılar, Direktörlüğe gönderilmelidir.

İNANÇ'a yalnız Yıllık Abone yazılır ve Abone Parası
(120) Kuruştur.

5037937
1940, 40-42

İNANÇ

AYLIK HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 4,

SAYI : 40

HAZİRAN — 1940

TURK MİLLİYETÇİLİĞİ

Yazan : Manisa C. Müddeiumumi
Ziya Gökalp

Bu fikir tarihin mahsulüdür. Henüz bize intikal etmeden evvel milletler sahnesinde geçmiş bir hayatı revcut tur. Evvelâ bu fikrin tarihi ceryanını, inkişaf tarzını muhtelif milletlerdeki tazahüratını tetkik etmek icap eder.

Milliyetçilik millî varlığı ayakta tutan, millî şuuru ateşleyen, millî şerefi yaratan, millî imanı sağlamlayan en büyük bir mesnettir. Eğer bu hazineden mahrum olan milletler varsa ne yazık onlara ki bir vuruşta mahvolurlar. Kendiliğinden içten içe çürük bir ağaç göğdesine giren bir kurt gibi dabil-den yaşama kabiliyetini kaybederler. Bu gün Avrupada başlayan kanlı mücadeleler bize büyük misaller kazandırmıştır.

Bu ateşi ruhunda hissedebilen milletler varlıklarını koruyabilmektedirler. Diğerleri ise yabancıların aleti olmakta esaret zincirini boynuna takmaktadır. Avrupayı yalnız kendi menfaati için çiğnemeğe, istilâya kalkan Alman Hücumu önünde vatanını canla, başla müdafaa edeceği yerde Alman casuslarıyla teşriki mesai ederek onların maksadının tahakkukuna çalışan, vatanlarını ecnebiye satan ve bu gün matbuatta (Beşinci kol) adını taşıyan hainler ne kadar alçak insanlardır. Bunlar millet camiasında birer mikroptur ki millî ateşi yüksek, millî heyecanı kuvvetli olan milletler bu mikrobun kendi bünyesinde icrayı faaliyet etmesine asla imkân vermezler. Bu fikrin kuvvetle tezahür ettiği devir milletlerin ızdırap-

lı ve kederli anlarıdır. Bilhassa harp gibi millî mukadderat tayin eden hailelerin başladığı bir zamandadır ki her türlü maddî fedakârlıklar çerçevesini aşarak bütün bir hayatı fedakârlığı istilzam eden bu devrede millî şuur her şeyin üstündedir. Bu dakikada fert değil millî şuur çalışır. Bu anda mücadeleyi ferdler değil kaynaşan tutuşan millî iman yapar. Ne mutlu bu ruh ve imanı kalbinde yaşatabilen milletlere! Asrın modası olan bazı beynelmilel fikirler artık bu zamanda gıdasını bütün bir cemiyetten, milletten almadığı için müstesna bazı mütereddi şahısların kafasında yaşayabilir.

Onlar imanının her şeyi yakan yüksek ateşi önünde bir hırsız gibi köşelerde saklanıp gizlenmeğe, kabuğunun içine çekilmeğe başlar. Taki bu ateşe bir az alevleri azalmağa üzeri muvakkat bir zaman için korlanmağa başladığı vakıt (sulh zamanında) sahnede mahcup ve hain ve arsız bir tavurla kendisini gösterir. Bunun için kara günlerin verdiği tecrübeleri unutmamak, mes'ut günlerde o maziye göz önünde tutarak yürümek şarttır.

Şimdi bu fikrin tahliline başlayalım. Milliyetçilik fikri, kanda, şuurda, terbiyede, histe birlik ve bütünlük ifade eder.

Bu fikrin siyasî ve harsî cepheleri vardır. Bir ırkın millî vahdetini gaip edip yabancı istilâlara maruz kaldığında kendisini gösterir ki ecnebi istilasını reddederek bütün ırkın siyasî camia dahilinde toplanmasını hedef ittihaz eder. Bu millî vahdet fikridir. Harsî cephesi ise millî camia altında toplanan insan kümelerini dilde, fikirde, şuurda, histe beraberliğini temine çalışır. Meselâ millî camia altında toplanan insanların dili aynı dildir, gayesi aynidir; hep birden millî camianın yükselmesine çalışırlar. Hepsî de aynı hissiyatı taşır, aynı musikiden zevk alır aynı tarzı mimariyi sever, geniş bir duyuş beraberliği mevcuttur. Bu fikir ileridir, çünkü istiklâlini gaip eden milletlerin en büyük dayanık noktasını teşkileder ve tedricen istiklâline ulaştırır. Fakat bu fikir asla başka milletlerin esaretini mucip olacak şekilde hodgâm bir dereceye (Emperyelizim) kadar götürmemek lâzımdır. İşte bu günkü Alman hodgamlığı bu derece ifrata varmıştır. Harsî

cihetten de millî birlik cemiyetin kültürel inkişafını hazırlar, dilini yükseltir, dileğine vuzuh ve heyecan verir ve manevî enerjisini arttırır, fakat, bu arada muasır medeniyetin istilzam ettiği medenî terekkilere menşei ecnebidir diye husumet göstermek tehlikeli olur; millî camianın medenî ilerlemesine engel teşkil der. Türk milliyetçiliğin de büyük filizof ve içtimaiyatçı merhum Ziya Gökalp bu sebeptendir ki hars ve medeniyeti ayrı ayrı tarif eder. Ona göre hars milletlerin manevî hüviyetini ifade eder; medeniyet ise milletlerin maddî ve beynelmilel müşterek oldukları bir varlıktır. (Türk milletindenim, Garp medeniyetindenim) diyen merhumun bu fikriyle Atatürk Türkiyesi, büyük inkılaplarla asırların geride bıraktığı mesafeleri 15 yılda kat etmiş, musır ve modern bir Türk milleti şeklinde tekâmül göstermiştir. İleride bu noktaya ayrıca temes ederiz.

Milliyetçilik fikri bize 19uncu asırdan mevrus bir fikirdir, bu fikir daha evvelce de mevcut ise de kendisini ancak bu sırada tebarüz ettirmiştir. Bu asıra tekaddüm eden 18 inci asır kozmapolititti. "Vatanım ruhi zemin, milletim nevi beşer," diyen beynelmilelcilerin asırı idi. Bu kozmapolitizm uzun sürmedi; milletler bir kaç emperyalist devletin boyunduruğu altında hürriyetlerinden mahrum yaşarken Rus çarlığında Avusturalya imparatorluğu gibi birden bire derinden bir kıvılcıktanma husule geldi. Millî şuur kendini buluyordu, nihayet büyük ihtilalle beraber hareket haline geçti.

Fransız büyük ihtilâli kısmen hatalı da olsa millî varlığın inkişafına hizmet etmiştir. Yalnız bu ihtilâl milletleri bir tarihî mahsul olarak nazara almamıştır. Sırf bir kısım insanları muayyen bir arzu ve irade ile birleşmiş ve devlet teşkil etmiş bir mecmua halinde telekki etmiştir. Bu anlayışa göre millet kendi kendini idare hakkını haiz olanlardan mürekkep bir şahsiyeti maneviyedir. Hukuku beşer beyannamesinin 3 üncü maddesinde deniliyor ki her hakimiyetin mebdai esasen millette mevcuttur. 6 ıncı maddesinde de kanun, umumumî arzusunun ifadesidir diye tarif edilmiştir. Bu iki maddeden Fransız telekkisine göre millet ve milliyet fikrinin anlayış

tarzı istihraç edilir. Bu anlayışın inkişaf eden şekline göre Fransız milliyetçiliği kültürel manadadır. Kültürel manasile milliyetçilik kan esasını gözetmeksizin millet namı altında toplanan insanların müşterek gaye sahibi olması icap eder.

Fransızların fransızca konuşması ve fransızlığın maddî ve manevî yükselmesini kaide ittihaz etmesi lazımdır. Bu anlayış Fransız milletinin ve vatanının tarihi ve coğrafi teşekkülü ile alâkadardır. Çünkü Fransa Franklar Geldler, Seldler gibi bir takım kavimlerin istilasına maruz kalmış coğrafi bir mevkidir. Fakat bu fikir Almanyada başka bir tarz buldu. Alman milleti tarihen bütünlüğünü muhafaza ettiği için Alman milliyetçiliği kan ırk esası üzerinde kuruldu. (Pancermanizm) bütün cermenlik ismi altında toplandı. Bu anlayış filoloji lisaniyat, arkeoloji, atikıyat ilimleri vasıtasile kuvvet bulmuştur. Alman lisanı, Alman tarihi ve asarı esas tutulmuştur. Bu fikir Almanyaya, İtalyaya Fransız ihtilâhinden sirayet etti. Fransız ihtilalinin koyduğu büyük esaslara rağmen Nopolyon Avrupayı istilaya kıyam ettiği zaman karşısına çıkan en müessir silah yine fransız ihtilalinin doğurduğu milliyetçilik fikri oldu. Kendi vatani olan Purusyanın Napolyon çizmesine tabi olması büyük Alman filozofu Fihteyi harekete getirmiş ve Alman miletine (Nutuklarım) da unvanı altında insan toprak üstünde bir vatan sahibi olmaksızın yaşayamaz ve şuuru millisi bulunmayan bir adam, hakiki vatan sahibi olamaz, diyerek Alman milliyetçiliğini yükseltmiştir. Napolyonun Avasturyanın askerî tazyığı altında, doğrusu düşman çizmesi bağırılmasına basılınca milletler milletlerini idrak ettiler yabancıya karşı bu imanla ayaklandılar. Müstevliyi bu kudretle tard ettiler. Nasyonal sosyalizm bu fikri kendisine esas ittihaz etmiş Versay muahedesinin zencirlerini meşru bir tarzda bu hakkına dayanarak kırmış ve fakat daha ilk satırlarda izah ettiğimiz gibi ifrata uğrayarak hodgamlığa düşmüş ve kendisinin kurtuluşunu temin için dayandığı bir fikri unutarak başka milltlerin hukukuna tecavüz etmiştir. Akibetini zaman ve tarih tayin edecektir. Avrupada başlıca hakim olan Nasyonalist zümrelerden diğer biriside İslavcılıktan İslavizimdir. Bunu da Pan İslâmizimle birlikte gelecek yazıda izah edeceğiz.

Folklor

Haminin Masallarından :

DANEDAN PEYGAMBER VE LOKMAN HEKİM

Hamin, kendi ifadesine göre, "75,, li bir ihtiyardır. Ağzında hiç bir dişi kalmamış, beli bükülmüş olmasına rağmen yüzündeki nuranî güzelliği kaybolmamıştır. Şuuru yerindedir. Hele hafızası mükemmeldir. Mahalle mektebinde okumuş ve Kuranı bitirmiştir. Epeyce uzun denebilecek hayatında çok şeyler görmüş, geçirmiştir. Zaman zaman bize dini hikâyeler, masallar anlatır. Alâkalı bir dinleyici bulunca güzel ilâhileri büyük bir şevkle okur. Bunların ekserisi Yunusa aittir. Pürüzsüz ve büllür gibi bir sesi vardır. Söylediği ilâhiler cidden zevkle dinlenir. Haminin hayatta hemen hiç bir arzusu kalmadığı için günlerini hep böyle şeylerle geçirmektedir. Namaz, oruç gibi dinî vazifelerini de ihmal etmez.

Bu ibadetler ve işler arasında ölümünü derin bir sükûn ve tevekkül içinde bekler. İşte aşağıdaki masal onun bize anlattıklarından biridir:

* *

Danedan ara sıra Ceyhun dağına çıkarmış; dağdaki otlar: ben falan derde dermanım! diye bağırırmış. Orada bulunduğu kimya otu ile âbihayat ecele dermanmış. Kimya otundan koparır, âbihayattan alır zenginlere yedirir içirirmiş. Bu, Allahın gücüne gitmiş Cebraille haber göndermiş:

— Eğer ecele dermen bulursa hiç ölmeyecek olan kullarım nafakasını nasıl ve nereden bulacaklar? bundan vazgeçin.

Buna karşı Danedan:

— Ben, her kese değil, yalnız zenginlere veriyorum demiş.

Bu cevap Allahı memnun etmemiş, bir gün Danedan elindeki kitapla Ceyhun çayından geçerken cebrailin vurduğu bir tokatla kitap suya düşmüş ve akıp gitmiş. O su ile arpa

tarlası sulanıyormuş. Kitaptan altı yaprak bu tarlaya gitmiş. Arpa bunun için şifalıymış. Danedan bu yaprakları alıp evine getirmiş. Karısı gebe imiş. Ona demişki:

— Senden oğlan doğacak. Bunları al, kurutup sakla! Ben öldükten sonra bunlar çocuğa lâzım olur. Nihayet Danedan ölmüş. Dediği gibi bir oğlan çocuğu olmuş. Çocuk büyümüş, 18 yaşına basmış. Komşularından iki oğlan her gündeğe oduna giderlermiş. Bu çocukta onlarla gitmek istemiş. Annesine arzusuna söylemiş, oduna gitmek için bir eşek aldirmiş. Bu üç çocuk her gün birleşerek oduna giderlermiş. Bunun eşiği ötekilerinkinden daha acar ve iyi imiş. Diğerleri buna göz koymuşlar, Eşiği almak için çocuğu öldürmeğe karar vermişler. Bir gün dağda odun keserlerken arkadaşları kazdıkları kuyuya çocuğa atmış ve üstünü toprakla örtmüşler. Evlerine dönünce annesine çocuğunu görmediklerini, ne olduğunu da bilmediklerini söylemişler!

Çocuk kuyuya atılınca yüzükoyun düşmüş. Kuyu içinde bulunan bir taş nefes almasına yardım etmiş. Çocuk elile oynatırken taş kösmüş buradan büyük bir kapu açılmış. İçeriye girince büyük bir saray görmüş. Burada dolaşırken pencerede oturan yarısı yılan yarısı insan birisi buna seslenmiş, meğer bu, yılanların padişahı Şahmeran imiş. Çocuk korkup kaçmak istemiş fakat Şahmeran onu yanına çağırmiş demiş ki:

— Beni arıyorlar, fakat bulamıyorlar. Beni görenin vücudunda çiller meydana gelir. Tabii senin vücudunda çillenecek. Seni bu çillerden tanıyacaklar. Benide böylece bulacaklar. Sen buradan çıktıktan sonra görünmemeğe çalış. Çünkü bulunduğun memleketin padişahının doktoru derde derman için beni aratıyor. Görenleri bulmak için de her kesi yaptırmış olduğu hamamda zorla yıkıyor.

Çocuk kuyudan çıkarak evine gelmiş. Bir gün gezerken onuda yakalayıp zorla hamama götürmüş. Soyununca vücudundaki çilleri görmüşler.

Bunun üzerine:

— Sen Şahmeranı görmüşsün, yerini bize göster! diye

zorlamışlar. Çaresiz kalan çocuk yanına katılan adamlarla Şahmeranın bulunduğu kuyuya varmış, oradan saraya giderek Şahmeranı bulmuşlar. Şahmeran:

— İsteddiğiniz yere giderim. Fakat beni bir tepsi içinde bu çocuk götürsün demiş. Beraberce padişahın sarayına gelmiş. çocukla Şahmeran bir odada kalmışlar, Şahmeran çocuğa:

— Beni öldürecekler, bir kazana koyup suyumı çıkaracaklar. Birinci su bir şişeye ikinci su diğer bir şişeye konup yanyana dizilecek. Üçüncü defa kaynatarak bir su daha çıkaracaklar ve bir şişeye doldurup diğerlerinin yanına koyacaklar. Sen bu şişelere benzer bir şişe hazırla. Doktorun doldurduğu ikinci şişedeki suyu kendi şişene boşalt. Bundan sonra birinci şişeyi ikinci şişeye üçüncü şişedeki suyu da birinci şişeye koyacaksın demiş:

Çocuk onun dediği gibi yapmış, Meğer ikinci şişedeki suyu içen ot ve hayvan dilinden anlarmış. Halbuki birinci şişedeki su şiddetli zehirmiş. Doktor ikinci şişedeki suyu içmiş fakat birinci şişeden boşaltılan ve şiddetli zehir olan bu su doktoru hemen öldürmüş. İkinci suyu içen çocuk ot ve hayvan dilinden anlamağa başlamış. Gezdiği yerlerde bütün otlar:

— Ben falan derde dermanım diye bağırlarmış. Bu suretle bütün hastalıkların ilâcını, devasını bulurmuş. Böylelikle namı her tarafa yayılmış ve adına "Lokman hekim," denilmiş. Bunu duyan memleketin padişahı onu kendisine doktor yapmış. Lokman hekim kendisine bir çırak almış. Çırağın ara sıra başını bıçakla vücudundan ayırır, sonra boynuna sarımsağın tohumunu eker, başını tekrar gövdeye koyar, bir merhem de sürünce diriltirmiş. Bir gün Lokman çırağına bu tecrubeyi kendi üzerinde yapmasını söylemiş. Çırak Lokman Hekimin kafasını kesmiş. Sarımsak tohumunu gövdeye ekeceği zaman rüzgâr tohumu uçurmuş. Lokman Hekim de bir daha dirilmemiş. Bu suretle sarımsağın tohumu da ortadan kaybolmuştur.

Toplayan
İLHAN AKÇAL

Tanınmamış genç şairler:

RIZA POLAT ÖZTÜRK

Yazan: A. VEFA ARAY

Bu sayfalarda, yarınki Türk edebiyatının müjdecilerinden ve fakat hakkile bilinmeyen şahsiyetlerinden biri olan, şair Rıza Polat Öztürk'ü tanıtmaya çalışacağım.

Her sanatkarın yaşayışile sanatı arasında az çok, hele realistlerde pek sıkı bir ilginin, bir bağın bulunuşu her kesce bilinmektedir. Bu yüzden genç şairin sanatile edebî değerini meydana koymadan önce, hayatına etraflıca bir göz gezdirmek faydalı olur.

Hayatı:

Rıza, 1911 yılının martında "Dört Yol," da dünyaya geldi, "Cennet oğulları," namında, çok eski bir derebeyi sülâlesine mensuptur. Bu sülâlenin aslının orta Anadoludan, "Yozgat,"tan geldiği söylenmektedir. Babası Hasan efendi, eski medrese kültürü oldukça yerinde olan bir kimse idi. Bu baba, pek genç iken (28 yaşında), hayata gözlerini kapayarak ilk ve son çocuğu olan Rızayı arkasında, bir buçuk yaşında yetim bırakmak bedbahlığına uğradı.

Annesi Naile hanım ise, kendisine ancak on yaşına kadar annelik yapabildi. Fransız işgalinin kara günlerinde onu da vakitsiz olarak toprağa verdi.

Şair: "Bir yaşında babadan, on yaşında da anadan yetim ve öksüz kaldığım için mi, neden bilmem, hislerim vaktinden evvel inkişaf etti," diyor ki onun erken olgunlaşmasında kimsesizliğin tesiri büyük olduğu gibi bilhassa Çukurova tabiatının tesirleri de az değildir.

Rıza, kendi müracaatı ile daha evvelce girmiş olduğu Adana şehir yatısını 1925 de birincilikle bitirerek muallim mek-

tebine geçti. Sekizinci sınıftan itibaren Adana gazete ve mecmualarına yazılar yazmaya koyuldu. Maarif ve memleket mecmualarında ilk lirik tahassüsleri göze çarpıyordu. Doku-zuncu sınıfta Konyaya nakletti. Orada da muhtelif gazete ve mecmualara yazdı. Mektebin "Işık yolu," adındaki, onbeş gün-de çıkan mecmuasını bir kaç arkadaşile birlikte idare etti. 1930 Nisanında Balıkesir Muallim Mektebine naklolundu ve aynı senenin haziranında pek iyi derece ile oradan mezun oldu. Yaşının müsaadesi ve derslerinin iyiliği onu, hükûmet hesabına "Robert kollej,"e ayrılmasına vesile oldu ise de kabul etmedi. İlk okul öğretmeni olarak Ankaraya tayin edildi. "Çubuk," kazasında öğretmenlik ve maarif memurluğu yaptı.

1933 de İstanbul üniversitesi edebiyat fakültesi ehliyet imtihanlarını vererek orta okul öğretmeni oldu. 1938 de, Ankara Dil- Tarih- Coğrafya fakültesine girdi. Bu gün oranın 502 numarada "Yeni ve son zamanlar tarihi," gurubunda kayıtlı talebesi bulunmakta ve Bartın ortaokulunda türkçe öğretmenliği yapmaktadır.

Eserleri:

Rıza Polat, muhtelif mecmualarda çıkmış olan şiirlerini bir araya toplayıp bir kitap halinde çıkarmayı düşünüyordu. Bu olamadı. Yalnız sevgiye, hüzne ve tabiata dair yirmi kadar şiirini "Bir Yangının Külleri," adı altında toplayarak 936 da bastırdı. Aradan üç yıl geçtikten sonra, 1939 da 14 adet millî şiiri ihtiva eden "Bir Yayda Altı Ok," adlı, ikinci mecmuasını çıkardı.

Onun bu mecmualar dışında kalan bir çok şiirleri, daha vardır. Şimdiye kadar yazdıklarının hepsini "Ağustosta düşen gölgem," veya "Bu cennete sen de gel," namı altında toplayıp bastırmak istiyor.

Nar çiçekleri (Küçük hikâyeler), Çarık (roman), Özlem (roman), Öğüneniller (piyes) bunlardan bazılarıdır,

Rıza Polatın sanatı ve edebî değeri:

Dış cepesi:

Dil: Rızanın dili bu günün türkçesine en yeni değişikle-

rile uyan, sade bir dildir. O, bu sadeliğe okadar önem verir ki bazan "Dağ türküleri", adlı şiirinin şu mısramda olduğu gibi:

Çam PÜRü yastıklara koyup kumral başını
Bir dağ yolunda babam tamamladı yaşını,

mahalli kelimeleri bile kollanmasını bilir. Bununla beraber Osmanlıca kelime ve tabirlerin bulunmuş öz türkçe karşılıklarını hiç bir aksaklık yapmadan şu mısrağlara, bakın, ne güzel yerleştirmiş:

Bir Yangının Külleri'nden:

Görüp gece gözümün apaydın gündüzünü,
Ea iyinin, en hoşun, o TANRISEL yüzünü
Okşamak istiyorum:
Venüs heykeli gibi.. Venüs heykeli gibi..

**

Göründü bak karşıda TÖRENCİlerin ucu,
Vur bir daha, bir daha.. ölüm dişli kazmanı.

**

Ol aydın sabahların sen ERDEMLi yolcusu,
Bana kalsın çocuğum! kızıl saçlı akşamlar.

**

Dalgalar bir ÖZLEMin dile gelmiş sesidir.

**

Yüzümde gecelerin tuzlu deniz ESİNİ,
Getirecek o yerden bana gül sefesini,
Ah, her an duyacağım canımda can sesini
Deniz gözlü çocuğum, nar dudaklım ESENKAL.

**

Kıyılar ÖZLEMinin söylesin ninnisini,
Bırakıp ta geleme yaylaların sisini.

Bir Yayda Altı Ok'ten:

SONRASIZLIK güneşi parıldıyor başında.

Gözüm aydın ULUSum, yavrun onbeş yaşında.

**

Işık, sağlık ve, TÜZE getirirse yurda kim,
Her ne olursa olsun ÖĞRETMEN, doktor, hakim.
Yapraklaşıp önünde mevsimin güzü gibi,
Öpecğim o eli yuvrumun yüzü gibi.

**

ÜLKÜ beşiğimizde yatadursun sulh kızı,
YENGI yaylarımızın iplerini ger Atam;
Dört yol, Payastan öte kumandanı ve Atam.

**

Sordum el bilmiyor, BAYANA, BAYa
O BAŞBUĞ bayrağa sarılmış neden?

**

Tek yavrumu verirdim, istese ecel diyet;
Nasıl yanmayalım ahl dönüşsüzümü bu GEZİ.

Şair garp kültürünün lisanımıza kazandırdığı bazı kelime ve tabirleri de kullanmasını sever. Mademki bu gün böyle konuşuyoruz, niçin bu gibi kelime ve tabirleri yazılarında kullanmasın?:

Bir Yangının Külleri'nden:

Bu insafsız ALBÜMün çevir yavrucum, çevir
Yeşil yapraklarını, sarı yapraklarını.

**

Bırak eller taşlasın şeytanı Arafatta.
SOSYALıktır çocuğum, en büyük din hayatta.
PROBLEM'in şu olsun: Hayata hayat katmak.

**

Masmavi eteklerin FİSTO köpüklerinde
Yıkana bir kumsaldır, upuzun kumsal içim.

**

Aşıрма üstünden sen OTOBÜSü
Dağ boyun eğermi yüce, ilgazım.

Bir yayda altı ok'dan:

Inan onun adına ne yaparsan hak bu gün,
ROZET diye göğsüne, sevincini tak bu gün.

*
* *

PAROLAn önünde: Bu altı nür ok!
«Yüksel Türk! Seninçin, hudud yok, son yok»

*
* *

Dört bin yıllık tarihin kösteklerinde hızı,
«ANESTEZİ LOKAL» le diner mi hiç bu sızı?

*
* *

Sonunda «MÜZE»ye varılmış neden?

Vezin ve kafiye:

Rıza Polatın şiirlerinde vezin ve kafiye aksaklığına he-
men hiç rastlamıyoruz. O, Kelimeleri nasıl bir itina ile se-
çerse onları ölçüleştirme ve kafiyeleştirme işinde de büyük
bir sanatkâr titizliğini gösterir.

Şair, manzumelerinde en çok "7,,li ve yedililerin teker-
rüründen doğan, yani $7+7=14$ lü ölçüyü çok kullanmıştır.
Bunların yanı başında $6+5=11$ li ölçüye de bol yer verme-
mektedir.

Onun şiirlerinde, Fransızların (Rime riche) dedikleri ka-
fiyelere çok rastladığımız gibi nadiren de, Mezarıcı'da olduğu
gibi -bu, şairin küçüklüğünde yazdığı bir şiirdir- assomance
kafiyelere tesadüf ediyoruz:

Bağrındaki yaradan daha derin olacak.

Bu karanlık mezara öksüz aşkım konacak.

Fakat, ondaki lerizmin doğurduğu bu biricik hata, göz
yumulmasa da gözden kaçıyor.

— SONU VAR —

FOLKLOR

ÖZLÜ SOZLER

Toplayan ve yazan
Bürhan Saraçoğlu

Eskidenberi Denizli Halkı arasında muhtelif zamanlarda
ve işlerin yapılması esnasında söylenen kısa Özlü
sözlerden hatırlayabildiğim ve topladığım bazı cümleleri bir
araya getirdim. Bunların çoğu bilhassa kadınlar arasında
söylenmektedir. Bunların ne zaman söylendiğini kısaca izah-
tan sonra aşağıya yazdım.

Yeni doğan bir çocuk dolayısıyla ana veya babasına (Yaşı
uzun olsun) denilir. Harman savuran birisinin yanına gidil-
diğinde (Bereketli olsun) denilir. Çamaşır yıkayan veya tar-
lada çalışan birisine rastlanınca (Kolay gelsin) veya (Allah
kuvvet versin) denir, öteki de (Allah razı olsun) cevabını
verir. Yeni elbise giyen bir kimseye rastlandığı vakit (Sırtın
da parlansın) denir. Yine evli karı kocaya (Allah sizi bir
yastıkda kocatsın) denir. Yeni ev yaptıran bir kimse evine
taşındığı zaman bir hediye ile gidilerek (Güle güle oturun)
denir.

Seyahata çıkan bir adam uğurlanırken (Yolun açık olsun)
denir. Yeni yıkanmış bir kimseye (Güle güle kirlen) denir.

Eve gelen misafire (Hoş geldin) giden misafire (sacalan
git) denir.

Ziyaret edilen bir hastaya (Geçmiş olsun), ziyaretten ayrı-
lırken (Allah şifalar versün) denir.

Cenazesi olan bir adama (Başın sağ olsun) denir.

Eli öpülen bir yaşlı kimse (El öpenlerin çok olusun)
veya ömrün çok olsun) der.

Sabahleyin her hanki tanıdık bir dükkân önünden geçer-
ken veya dükkâna girildiği zaman (Allah hayırlı pazar ver-
sin) denir. Sabahleyin bir tüccar ilk alış veriş ettiği müşte-
riden aldığı parayı sakalına sürerek veya yere sürerek (Allah

KİTAPLARIMDA

(A. ÖZER)e

Karanlık gecelerde kim kimi sorar, arar,
Her kes iç âleminde kendisini dumanlar.
Ben uyku deryasına sessiz daldığım anlar
Kitaplarımı gezmiş serbesleyip sıçanlar,

Kimini yemiş içmiş,
Kiminden gelmiş geçmiş,
Bazısını da biçmiş,
Gün ışıyınca kaçmış..
Zor bulunur kaçanlar!

Gizilmiş satırların kesmiş orta yerinden,
Mideye yuvarlanmış kafamdakilerinden;
Yapraklar çevrildikçe bir ahaçektim derinden!
Kalanları kurtardım, fakat, olmuş olanlar!

Hasan Çetintürk

bereket versin) der.

Bir misafir kahvesini içtikten sonra fincanını tepsiye bırakırken kahveyi getiren (Afiyet olsun) der. misafir de (Ferah kahveleri olsun) der.

Aksiran bir kimseye her aksırdıkça (Çok yaşa) denir. Her hanki bir kimse nişanlandığı zaman kendilerine veya ebeveynine (Uğurlu kademli olsun) denir. Fakir bir kimseye yardım edildiği zaman (Allah kabul etsin) der. Bir kimşenin akrabasından birisi dışarıya gittiği zaman bir ziyaretçi evin içindekilere (Allah kavuştursun) der. Evi yanan veya yıkılan bir kimseye (Allah iş kaygusu versin, baş kaygusu vermesin) der. Küçük birisi büyüğe su verdiği zaman suyu içen (Su gibi ömrün uzun olsun) der. Bir bekâr yeni evli bir arkadaşını tebrik ettiği vakit, tebrik edilen (darısı başına) der. Birisine kaç çocuğu olduğu sorulduğu zaman (Tanrıya emanet 4 tane) derken karşıdaki (Allah bağışlasın) der. öteki yine : (cümleinkini) cevabını verir.

Paralanmak - Eskimek, Parçalanmak , Sacalan ; Sağlıkla damektir. Baş kaygusu ölümdür.

ZEHİRLİ GAZLAR

Yazan: C. YEŞİLADA

— 3 —

Patlayıcı maddelerden hariç olmak üzere harplarda kullanılan veya vücudun azalarının vazifelerinden herhangi birine zarar veren kimya maddelerinin hepsine birden zehirli gaz adı verilir.

Zehirli gazların vücuda yaptıkları fisyolojik tesirlere göre beşe ayıracağız.

Göz yaşartıcı gazlar: (beyaz haç)

1 — Benzin bromür $C_6H_5 \cdot C H_2 \cdot Br$. Renksiz bir mayidir. Potin cilası, tere gibi kokar.

Kloraseton $C H_3 \cdot C O \cdot C H_2 \cdot C I$. renksiz bir mayidir. Kloroform kokusunu verir.

3 — Bronaseton $C H_3 \cdot C O \cdot C H_2 \cdot Br$. bir mayidir. Yavaş yavaş esmerleşir. Yanık şeker kokusu verir.

4 — Brom benzil kıyamur $C_6H_5 \cdot C H \cdot C N \cdot Br$ hafif sarı renkte billuri bir cisimdir. Acı badem gibi kokar. Havaya karşı mukavemetlidir. Kapalı yerlerde tesirini çabuk gösterir. Cüz'i zehirlemek hassası vardır.

5 — Klor asetofenon $C_6H_5 \cdot C O \cdot C H_2 \cdot C I$. beyaz billuri bir cisimdir. Demire tesir etmez havanın rutubetinden müteessir olmaz. Sıcak havada tesiri ziyadedir, soğuk havada azdır. Deriyi bilhassa traş yerlerini tahriş eder nezle yapar zehirlemek hassası yoktur.

Bunların hepside gözlerin zarlarına tesir ederek göz yaşı getirirler. Tesirleri anidir çabuk geçer. Suyu karşı mukavemetleri yoktur. Burun ve ağza ıslak mendil tutmakla bunlara karşı korunulabilir. Evlerin pençere kapularına su ile veya kireç suyuna batırılmış battaniye vesair bezler germek suretile gazın içeri girmesini önüne geçilebilir.

Brom benzil kıyanur. ve klor asetofenondan gayri olanlarına karşı aktif kömür ve diyatomitli süzgeçler (iki tabakalı süzgeçler) bizi koruyabilir. Diğer ikisine karşı ise üç taba

kalı süzgeç lazımdır. (selliloz aktif kömür ve diyatomit).

Boğucular: (yeşil haç)

Bunlarda ikiye ayrılırlar:

1 — Hırpalıyarak boğanlar; Klor klorpikrin.

2 — Hırpalamıyarak boğanlar; Fosgen difesgen.

Klor sarı yeşilimtrak bir gazdır. Havadan ağırdır. Çukur yerlere akar. Suda erir. Boğarak öldürür.

Klorpikrin: CCL_3 . NO_2

Keskin ispiroto kokulu burnu iğneleyici bir mayidir suda erimez. Gaz haline geçtiği zaman havadan ağırdır, Havaya karşı mukavemeti çoktur. Toprak altında beş gün kalır. Zehirleyicidir göz yaşıda getirir. Burun, boğaz, hançere, kasa-bata akciğerlere tesir ederek öksürtür. Kan kusturur ve neticede boğarak öldürür.

Fosgen: CO . CL_2

Renksiz bir gazdır. Kolaylıkla mayi haline geçebilir mayi halde kullanılır. Misget olması kloroform ve çürük yaprak gibi kokar. Havaya karşı mukayemeti azdır. Ağızda şekerleme lezzeti verir suda erir. Aktif kömürden geçer. Fakat diyatomitten geçmez Çok zehirli bir gazdır. Ağaçları otları kurutur. Deriyi tesir etmez.

Difosgen: CO . O . CL . CCL_3

Renksiz bir mayidir. Fosgen gibi kloroform ve çıkılota kokusundadır. Suda zorlukla erir. Boğucu ve zehirleyici bir cisimdir. Havadan ağırdır. Demire tesir etmez. Deride yaralar açar. göz yaşıda getirir. Bunlara karşı iki tabakalı süzgeçlerle korunulabilir.

Bunların tedavisi yanan gözleri ile oğuşturmamak sonra daha ziyade yanar. Bir bardak suda bir gram kadar tuz, borik asid, Bikarbonat eritmeli bu su ile gözleri yıkamalı.

Bunlar olmadığı taktirde gözlere soğuk su vurmakta tavsiye olunur. Deride ve tıraş yerlerinde yanık varsa vazalin sürmeli. Bunların depo edildikleri bombaların üzerinde beyaz bir haç vardır.

Aksırtıcı gazlar: (mavi haç)

Bunların hepside genze, boğaza, hançereye, çene kemik,

Ş İ M D İ

Ağlamak istiyorum, bin bir hüsrân içimde
Belirmeden gözyaşım menbaina doluyor..
Dilsiz bir ağı ruhum ki onulmaz biçimde,
Ufka dalan bakışım hayalinde soluyor.

***

Boğar gibi yasından titreyen bir öksüzü,
Vefasız kaburga da alçalıp daralıyor..
Ve sanki hicranıma vait salan gökyüzü,
Bahtın göçen tahtına bir çukur aralıyor...

Hikmet Küyel

lerine, miğdeye, beyne tesir ederler. Mideye tesir ederek kustururlar. Maskelerin süzgeçlerini tıkayarak maskeyi attırırlar. Onun için bunlara maske attıranda derler.

Klark — 1 — $(C_6 H_5)_2$. AS. CL.

Arsenikli ve klorlu zehir maddesidir. Bu cisim sarı esmer renkte katı bir cisimdir. Benzol, Alkol, karbon sülfürde erir. Bu gazı koklayanlar sarhoş ve geveze olurlar. İradelerini kaybederler. Mayi ve buhar halinde deriyi tahriş eder.

Klark — 2 — $(C_6 H_5)_2$. AS. CN

Arsenikli kıyanlı bir zehir maddesidir. Saf olduğu zaman tere yağı kıvamındadır. Acı badem gibi kokar.

Acamzit: $(C_6 H_4)_2$. NH. AS. CL

Buda arsenikli klorlu bir zehir maddesidir. Yeni elde edildiği zaman kanarya sarısı rengindedir. Sonra yeşilimtrak bir renk alır. Katı bir cisimdir. Bu üç türlü gaz iki tabakalı süzgeçlerden geçer. Onun için bunlara karşı üç tabakalı süzgeç lâzımdır.

Bunların panzehiri:

Beyine tesirine karşı: Eter, alkol, amonyak, mantol veya okaliktol içine kloroform damlatılarak koklamak yahut buruna yüzde bir nisbetinde kokainli kliserin damlatmak.

Fazla vermemeğe dikkat etmelidir. Boğaz yanmasına karşı: Bol bol süt ve ayran içmektir.

— Sonu Var —

(23 Nisan Münasebetiyle)

HURRIYET KUŞLARI

(Beş perdelik çocuk temsili)

Yazan: ATA LUTFİ ÖZDİL

— Geçen sayıdan devam —

Nahlistanın bütün kuşları kanaryenin etrafına toplanır

— Ve perde kapanır —

Tablo — 2 —

Ulu bir çam ağacının kurşuni dalları altında bir kameriye
içirsinde şahin ve baykuş dışarıda evvelkilerin hepsi

Perde — 2 —

— Keman, ağır aksak —

Şahin — Baykuş

Baykuş (kabarıp önüne bakarak)

Oh ne güzel koku var,

Çamlarda hep uyku var.

Yalnız uyumuyor,

Şu kuşlar cıvıldıyor,

Uyku gece demekse,

Gündüz bütün emekse,

Emek çeken kazanır,

Rahat, uyur uyanır.

Şahin (kanatlarını açıp eğilir)

Ey tefekkür heykeli,

Harabe müekkeli,

Karanlıklar uyurken,

Yüksek çamlar ulurken,

Kahkaha ile haykırır,

İnsanları aykırır,

Çırpınarak uçarsın,

Zulmetlere kaçarsın,

Neden gündüz uyursun,

Gece meş'am olursun,

Baykuş :

Düşünmeyen aldanır,

Her sözü doğru sanır,

Yaptığından utanır,

Sonra candanusanır,

Viraneler bu yerde,

Dershanedir bu derde,

Kuzgun ava çıkarsa,

Karga yolu açarsa,

Kahkahamı duyarsın,

Bir korkuya uyarsın,

İnsan olan aykırılmaz,

Baykuşlara haykırılmaz aykırılmaz,

Ben çırpınıp uçarsam,

Zulmetlere kaçarsam,

Gök yüzünün tülünde,

Bir leke yok gülünde,

Gün uykum meş'um değil,

Kahkahamda şum değil,

(Bu hengamda kuzgun siyah kanatlarını açarak karga
refakatında kameriyenin karşısında yüksek bir yere konar.
Karga sekerek kamariyeye dahil olur.)

Karga - evvelkiler

Karga (kanatlarını açıp eğilerek)

Vah vah yiğit şahinim,

Eyvah ben mi hainim,

Cimri baykuş hocamdır,

Mezarlarda uçandır,

Bir dalda kırk gün uyur,

Gecelerde hep ulur,

Şeamettir sözleri,

Uğursuz gündüzleri.

Şahin (Müteneffiren geri çekilerek)

Vay maaşallah bay karga,

Şöyle otur alarga,

Hem karasın, korkarsın,

Lâşelerle doyarsın,

Efendiniz kuzhunda,

Hep birsiniz bozgunda,
Neden teşrif acaba?
Hoş geldiniz, merhaba,
Efkârınız bozuktur,
Söyle vaktımız yoktur.

Karga (Yaltaklanarak)
Sizin lala saksâğan,
Doğru söylemiş inan,
Bu musibet dellalı,
Gece, gündüz sevdalı,
Hep felâket düşünür,
Sözlerinden üşünür,
Kuzgun gibi haşmetli,
Bir dostunu hasmetti,
Canlı canlı kuş yiyen,
Bir kartalı besliyen,
Baban güvercin gibi,
Sende olma bir deli.
Şahin (çırpınarak)
Saksâğanımı, kahrolsun,
Lâşelerde gark olsun,
Fikrin büyük hâdimi,
Hocam baykuş hakimi,
Zem etmekse muradın,
Bir darbe yer kanadın.
Onun sözü bürhandır,
Tutileri git kandır,
Kuzgun lâşe bulup yir,
Kartal hain gebertir,
Büyükklere söz atma,
Maskadın ne, uzatma.

Karga (Yaltaklanarak)

— Sonu Var —

TEMPO

Dergimizin yazı işleri direktörü A. Vefa Aray, şimdiye kadar yazmış olduğu manzum ve mensur şiirlerini bu ad altında bastırılmış bulunuyor. 80 sahife olan Tempo'da milliyete, sevgiye ve cemiyete dair birçok mevzuların orijinal bir tarzda şiirleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bütün edebiyat meraklılarına tavsiye ederiz; fiyatı 35 kuruştur. İstanbul'da Râmzi, İkbâl ve Ankara'da Akba, Tanık Edip kitabevlerinde satılmaktadır.

Halk evlerinde  ıkan Dergiler

<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>	<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>
Adana	Görüşler	Gireson	Aksu
Afyon	Taşpınar	Isparta	�n
Amasya	Yeşil Irmak	İzmir	Fikirler
Antalya	Türk Akdeniz	Kayseri	Erciyes
Artivin	Çoruh	Konya	Konya
Bafra	Altın Yaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Burdur	Burdur	Mil�s	Yeni Mil�s
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
�orum	�orumlu	Niğde	Akpınar
Denizli	İnanç	Niksar	�lker
Diyarbakır	Karacadağ	Trebzon	İnan
El�zi�	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	H. B. Hb.	Sivas	4 Eylül
Erzurum	Ata yolu	Urla	Ocak
Eskişehir	Halkevi	Yozgat	Bozok
Gaziantep	Başpınar	Zonguldak	Kara Elmas

Fiatı - 10 - kuruştur.